

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

תוכן

- א. אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף.....1
- ב. עלי קנים ועלי גפנים ... כמפוזרים דמו ואסורין ואי אתנה מנא מאתמול עליהו שפיר דמי 2
- ג. קרפף ... כיון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת נמי ... כל שסמוך לעיר ... בין דלית ליה פותחת3
- ד. אין מבקעין מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה ביום טוב ... וכשהן מבקעין אין מבקעין ... אלא בקופיין3
- ה. בית שהוא מלא פירות ונפחת נוטל ממקום הפחת5
- ו. הני ליבני דאישתור מבניינא שרי לטלטולינהו ... שרגינהו ודאי אקצינהו5
- ז. חותמות שבקרקע מתיר, אבל לא מפקיע ולא הותך שבכלים מתיר ומפקיע והותך אחד שבת ואחד יום טוב6

דף לא.

א. אין מביאין עצים אלא מן המכונסין שבקרפף

עצים המפוזרין בחצר, בין שהם גדולים בין שהם קטנים אסור לגבבן ביום טוב, מפני שנראה כמלקט לצורך חול, שכן דרך לגבב היום לצורך מחר.

אבל אם רוצה לבשל קדרתו בחצר מותר לגבב סמוך למקום בישול קדרתו, מפני שקדרתו מוכחת עליו שאינו מגבב לצורך מחר. במה דברים אמורים בעצים המפוזרין, אבל עצים המכונסים ברשות היחיד, מותר ליטול מהן ולהוליכן אפילו לחצר אחרת ולהסיקן שם¹.

במה דברים אמורים בחצר, אבל בשדה אסור ללקט עצים אפילו רוצה לבשל קדרתו בשדה וללקט עצים סמוך למקום בישול קדרתו, לפי שדרך עצים להיות גדלים בשדה והמלקט שם עצים נראה כמעמר² דבר במקום

¹ שער הציון שם טז

² טעם זה הובא בשו"ע הרב שם ז

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

גידולו³, ועוד שהרי זה עוברין דחול⁴, ולפיכך אפילו מן המכונסים שבשדה ואפילו אם הכינם מערב יום טוב, אסור ליקח, גזרה שמא יקח מן המפוזרין ונראה כמעמר. ויש מתירים ללקט עצים סמור למקום בישולו שקדרתו מוכיחה עליו שאינו מעמר. והעיקר כסברא ראשונה⁵.

ב. עלי קנים ועלי גפנים ... כמפוזרים דמו ואסורין ואי

אתנה מנא מאתמול עלייהו שפיר דמי

עלי קנים ועלי גפנים שהן מכונסים ומונחים בקרפף שמותר להביא ממנו עצים, כדלהלן, הרי הן כמפוזרים, ואסור ליקח מהן ביום טוב מפני שאנו חוששים שמא יפזרם הרוח בשעה שיבא ליקח אותם, ויבא ללקטם⁶. ועוד שמכיון שדרכו של רוח לפזר לא סמכא דעתיה במה שכנס אותם מעיו"ט והרי הם מוקצה⁷.

אם הניח עליהם כלי כבד מערב יום טוב שלא יפזרם הרוח, מותר ליקח מהן ביום טוב, ו"א שאפילו מצאן ביום טוב מפוזרין מותרין, כיון שכבר הוכנו מאתמול⁸. ו"א שמצא אותן מפוזרין אסורין ללקטן⁹.

³ והעימור הוא ממלאכות שלא הותרו לצורך אוכל נפש

⁴ במ"ב ס"ק יא הביא טעם זה וכתב בשער הציון שם ס"ק יד "משום דכל הטעמים שנאמרו בהלכה זו אין מיישבים כל כך בדברי הרמב"ם שהם דברי המחבר, דלטעם רש"י ושאר מפרשים, משום דכיון שאין משתמר אסת דעתה מיניה, לא אתי שפיר מה שהתיר לגבב מן השדה לצורך הדלקה, וכן טעם עימור המזכר ברא"ה ור"ן לא נזכר כלל ברמב"ם מלבד שהוא דוחק, דהבאה מן השדה שאין בה חשש עימור כלל גזרינן אטו שמא ימצאם מפוזרין ויכנסם, ולגבב גופא בשדה שהוא עצם עימור התירו, ואף שמגן אברהם מיישבו דקדרתו מוכחת עליו, זהו גם כן דוחק, ועל כרחו דסבירא לה להרמב"ם דלא אסור עימור כי אם כשמעמר שיהיו מונחים שם לייבש וכהאי גוונא, אבל לא כשמגבבן כדי להדליקן תכף, ולהכי יותר עדיף בשיטת הרמב"ם לומר שהוא משום עובדא דחול לילך ביום טוב לשדות להביא עצים לביתו, ולהכי מה שלפניו מותר לגבב. ומה שמסיים הרמב"ם בסוף, הרי הן מוקצה, פירוש שחכמים עשו דבר זה למוקצה, ומיושב בדברינו מה שתמה הדגול מרבבה ושאר אחרונים על מה שהתיר הרמב"ם לגבב ממה שלפניו."

⁵ דהכי ס"ל במהרש"ל וב"ח וכ"כ הגר"ז ופליגי על דעת הר"ן דסבירא לה דמדינא מותר כיון שהוא לצורך אוכל נפש, אלא משום דלפעמים מחזי כמגבב לצורך מחר, ואינהו סבירא להו דלא עדיף כלל מקוצר ושאר מלאכות שקודם לישא שאסור מדינא לכולי עלמא.

⁶ שו"ע הרב שם ט וכשיטתו שעיקר החשש שמא יעמר בשדה כמבואר במ"ב שם כ.

⁷ מ"ב שם יח

⁸ למאן דמפרש הלכה זו משום מוקצה, כדלעיל. מ"ב שם כ

⁹ שהרי החשש הוא משום עימור כנזכר ומה לי שהיו מכונסים ודעתו עליהם. מ"ב שם

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

**ג. קרפף ... כיוון דאית ליה פותחת אפילו בתוך תחום שבת
נמי ... כל שסמוך לעיר ... בין דלית ליה פותחת**

קרפף כלומר שהוא חצר גדולה לאחסן בה עצים ובדרך כלל הוא מקום המוקף מחיצות, אף על פי שאינו מוקף לדירה, אם יש לו מסגרת כלומר דלת או שער שיכולין לסגרה שיהיו העצים שמורין בהם, והוא בתוך תחום שבת אלפיים אמה, או שהוא עומד בתוך שבעים אמה וד' טפחים שהם בערך 41 מטר לעיר, כיון שהוא מקום המשתמר, הרי הוא כחצר ומותר להביא מן העצים המכונסים שבתוכו, אבל אם אינו עומד בתוך שבעים אמה וד' טפחים לעיר, וגם אין לו מסגרת¹⁰, כיון שאינו מקום המשתמר, הרי הוא כמי שאינו מוקף מחיצות כלל, ואין מביאין ממנו עצים אפילו מן המכונסים שבתוכו. וי"א¹¹ שהרי עצים אלו מוקצה וכן נכון להחמיר.

דף לא:

**ד. אין מבקעין מן הסואר של קורות ולא מן הקורה שנשברה
ביום טוב ... וכשהן מבקעין אין מבקעין ... אלא בקופיץ**

כל דבר העומד לסחורה¹², אפילו הוא כלי שמלאכתו להיתר ואינו בעל ערך רב, הרי אם בעליו מקפיד שלא להשתמש בו אפילו לצורך עצמו, דינו כמוקצה מחמת חסרון כים ואין כל היתר לטלטלו, גם אם הוא עצמו זקוק לו לשימוש.

לפיכך ביו"ט אין מבקעין עצים להסקה, או כל צורך אחר, מן הקורות שעומדות לבנין.

¹⁰ במחבר הצריך שיהיה שניהם אל האחרונים כתבו התיר באחד מהם מסגרת או קרוב לעיר בתוך שבעים אמה ושירים. מ"ב שם טו

¹¹ לפי הטעמים שכתבנו לעיל דהוי כעובדא דחול או משום חשש עימור דין זה הוא לכו"ע אפילו להפוסקים דמתירין מוקצה ביום טוב בעלמא בזה עשו חכמים ד"ז למוקצה ויש מפרשים הלכה זו כפשוטו דאם חסר אחד מתנאים הללו מסתמא אסח דעתיה מינייהו מלאישתמושי ביום טוב והויא לה מוקצה ולפ"ז למאן דשרי מוקצה ביום טוב מותר גם בזה ולדינא נכון להחמיר. מ"ב שם יז

¹² שו"ע ונו"כ תקא א

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

מוקצה מחמת חסרון כים שנשבר או נתקלקל בשבת, אפילו שבעליו אין מקפיד שלא להשתמש בו כל שימוש אחר, מכל מקום אסור לטלטלו בו ביום.

ולפיכך קורה שנשברה בי"ט, אפילו אם היתה רעועה מעי"ט וקרובה להשבר. אין מסיקין בה¹³.

אבל אם נשברה מעי"ט, דינה כסתם עצים העומדים להסקה, ואם אי אפשר להסיקה בלא ביקוע, מבקעין ממנה התיכות גדולות בשינוי¹⁴. ולא יבקע בגרון וכדומה כל כלי שמועד לביקוע, אלא בכלי שאין רגילים לבקע בו כלל כגון סכין.

במה דברים אמורים בעצים גדולים¹⁵ מאד שאי אפשר להסיקן כלל בלא ביקוע, כגון קורה וכיוצא בה, אבל עצים של הסקה שהן גדולים קצת וראויים להסקה בלא ביקוע לא יבקעם כלל אפילו בסכין, כיון שאפשר להסיקן בלא ביקוע הרי זה טרחא שאינה צריכה.

ולכן יש להחמיר שלא לשברן אפילו ביד אפילו לחתיכות גדולות, בענין שאין לאסור משום תולדת טוחן¹⁶.

והמדקדקים¹⁷ נוהגים לאסור הביקוע של עצים הראויים להסקה בלי ביקוע, אפילו בחול המועד ומתקנים ומכינים כל העצים הקטנים הצריכים לבישול דגים קודם יום טוב, דחוששין לטרחא שאינה צריכה, שהרי יכול לבערם בלא ביקוע, וכן נכון להחמיר, ומכל מקום במקום שהעצים יקרים שיש הפסד מרובה אם נצריך להבעיר בלי ביקוע, מותר לו ומצוה¹⁸ לבקע במועד אפילו עצים שאפשר להסיקן בלא ביקוע.

במה דברים אמורים לבקעות בכלי, אבל לשבר ביד כיון שאינו עושה כדרך שהוא עושה בחול, אין להחמיר בו כלל בחול המועד אפילו במקומות שאין העצים יקרים¹⁹.

¹³ ועל אף שיכול להיות דמצפה מע"ש שתשבר ולא אקצה. מ"מ אסור משום דעכ"פ בין השמשות לא היתה שבורה, ותקועה בבנין, ונאסרה ושוב אינה ניתרת, ועוד דהויא נולד דמעיקרא קורה והויא ככלי והשתא עצים בעלמא, ומטעם זה לא הגיה הרמ"א כאן כמו בסימן תצ"ה דיש מתירים מוקצה משום דסמך עצמו על מה שמסיים שם דאפי' המקילין לא רצו להקל במוקצה דנולד. מ"ב שם ב

¹⁴ ואף על גב שמכשירין שאפשר לעשות מעי"ט הוא, כיון דא"א לאפות ולבשל בלא עצים עשו אותה כדיבת מלח שמותר ע"י שינוי, וגם זה לא התירו אלא בחתיכות גדולות דלאו מלאכה היא אלא עובדא דחול, אבל לא בחתיכות קטנות דיש בה משום חשש טוחן. שם ד

¹⁵ שו"ע ונו"כ שם ב

¹⁶ מ"ב שם ה

¹⁷ מ"ב שם

¹⁸ לשון המ"ב שם

¹⁹ שו"ע הרב שם ב ובמ"ב לא הביאו.

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

ה. בית שהוא מלא פירות ונפחת נוטל ממקום הפחת

כבר התבאר במסכת עירובין דף לד: שדבר שהוא כשלעצמו אינו מוקצה, אבל משום סיבה היצונית אינו רשאי לטלטלו בשעת בין השמשות, אסור לטלטלו גם אחרי שהוסרה סיבת העיכוב ממנו בשבת או שהסתלקה מאליה חוץ מאשר בשעת הדחק²⁰, או כשהיתה קיימת אפשרות, ולוא אפשרות רחוקה, להגיע בין השמשות אל הדבר המותר. ואם הסיבה היצונית אינה קשורה באיסור תורה אלא רק באיסור דרבנן, מותר לטלטלו אחרי שהוסרה סיבת העיכוב או שהסתלקה ממנו.

ולפיכך מבנה מלא פירות מוכנים ונפחת²¹, אפילו ביום טוב או בשבת נוטל ממקום הפחת. ואם אינו אלא מבנה שאין בסתירתו איסור תורה מותר ליטול לאחר שנפחת גם שלא בשעת הדחק.

וכן אם פתח את המקרר בשבת או ביום טוב ונתברר שהנורה שבו נדלקה או שנגרמו פעולות חשמל אחרות עקב הפתיחה, אין המאכל שבו נאסר באכילה, אבל ישאל שאלת חכם כדת מה לעשות באשר לסגירת דלת המקרר²².

דלת שהיה אסור לפותחה משום נר דלוק שנמצא קרוב אליה, אסור לפותחה גם אחר שהנר כבה, אלא בשעת הדחק²³, כשצריך להיכנס לדירה וכדו', אולם אם היתה קיימת אפשרות, אפילו בדרך רחוקה ובטורח רב, לפתוח את הדלת בלי שיכבה הנר הדלוק מותר לפותחה.

נכרי שפתח קופסא כזו שאסור לפותחה בשבת, בשביל יהודי, או שפתח מעטפה שיש בה מכתב, מותר²⁴ ליהודי לאכול מן האוכל שבקופסה, וכן מותר לו לעיין במכתב, מכיון שאין כאן הנאה ישירה מאותה הפתיחה, כי הרי אינו נהנה מפתחת הקופסה ומקריעת המעטפה עצמן, אלא הנאתו היא מן הדבר שנתאפשר לו ליהנות ממנו כתוצאה מן הפתיחה ומן הקריעה, דהיינו האוכל שבתוך הקופסה או המכתב שבתוך המעטפה.

ו. הני ליבני דאישתיור מבניינא שרי לטלטולינהו ...

שרגינהו ודאי אקצינהו

²⁰ בה"ל שם ד"ה בית

²¹ שו"ע ונו"כ תקיח ט

²² שמירת שבת כהלכתה פרק כב אות טז

²³ מ"ב רעז ג

²⁴ מ"ב שם ס"ק מא ועיין שמירת שבת כהלכתה ל הערה רכה

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ביצה

כבר התבאר במסכת שבת שדרף קכד: שלבנים שנשארו מהבנין בזמנים קדומים²⁵ היה מותר לטלטלן, כיון שמעתה אינם מיועדים לבנין אלא לשימושים מותרים כגון לשבת עליהם. אך בזמנינו מה שנשאר מהבנין עומד לבנין אחר²⁶, ולכן אין לטלטל לבנים שנשארו מהבנין, אא"כ יחדן לישיבה לעולם.

וכן הדין לגבי חול המוכן לצורך בניה או שנותר לאחר בניה, או שבשפת הים²⁷, אף אם ילדים רגילים לשחק בו בימות החול, הרי הוא מוקצה מחמת גופו ואסור לטלטלו. ויש להנך ולאסור על הילדים מלשחק ולנגוע בחול זה.

אך חול המכונס בארזו חול למשחק הילדים²⁸ אינו מוקצה ומותר לטלטלו. וכבר התבאר בשבת דף עג: שמותר רק בחול הדק והיבש, אבל אסור לערבב את החול במים או לשפוך מים עליו²⁹, משום איסור לישה. וכן אם היה רטוב קצת שהגומא יכולה להתקיים אין היתר לשחק בו, משום חשש חורש, או בונה.

ז. חותמות שבקרקע מתיר, אבל לא מפקיע ולא חותך שבכלים מתיר ומפקיע וחותך אחד שבת ואחד יום טוב

חותמות שבקרקע – כגון דלת של בור או מרתף שסגור על ידי שקשור או נעול על ידי חבל, מותר³⁰ להתיר את הקשר מפני שאינו קשר של קיימא, שהוא עשוי להתירו תדיר, אבל אם אינו יכול להתיר הקשר, אסור להפקיע קליעת החבל, בין בשבת ובין ביו"ט³¹, או להתכו משום איסור סתירה, שבכל דבר המחובר לקרקע יש בו בנין וסתירה אפילו אינו בנין גמור.

במה דברים אמורים כשהדלת עשויה שם לקיום על מנת שלא להסירה בשבת אלא כשרוצה לפתוח הבור מתיר הקשר ופותח הדלת, אבל אינו מסירה משם לגמרי, אלא היא קבועה שם לאיזה זמן. אבל אם אינה עשויה לקיום כלל אין בה משום סתירה לא בהפקעת החבל או חתיכתו, ולא אפילו

²⁵ שו"ע ונו"כ שח יז

²⁶ ערוך השולחן שם לח וכו"פ בשו"ת שבט הלוי ח"ה מ אות ג

²⁷ מ"ב שם קמד

²⁸ שם קמג

²⁹ כמבואר במ"ב שכא נ

³⁰ שו"ע ונו"כ שיד י

³¹ שו"ע ונו"כ תקיט ג

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ביצה

בהסרת הדלת עצמה, אלא אם כן היא סובבת על צירה והוא שומט הציר מחורו.

ומנעול מתכת אסור לשברו ויש בו משום בנין וסתירה.

חותמות שבכלים³² כגון ארון קטן שאין בו ארבעים סאה³³, שהכיסוי שלהם קשור בהם בחבל מותר לחתוך החבל אפילו בסכין או להפקיעו דהיינו להתיר קליעתו כדי לפותחם, ליקח מה שבתוכם. ואין צריך לומר שמותר להתיר את הקשר שהרי אינו קשר של קיימא שהוא עשוי להתירו תדיר. ואף שהחבל עשוי לחבר הכיסוי עם הכלי וכשהותכו או מפקיעו הרי זה סותר חיבורם אין בזה משום סתירה, לפי שהחבל הוא חיבור גרוע שאינו חזק כל כך וכשסותרו הרי הוא סותר בנין גרוע ואין סתירה בכלים אלא כשסותר בנין גמור,

אולם מנעול של עץ ושל מתכת שהם חזקים עלא אף שמות לפתחו אסור לשוברו אף אם נאבד המפתח שזהו סתירה גמורה האסורה אף בכלים.

וכן אסור להסיר את הצירים מפני שהם תקועים בחוזק והרי זו סתירה גמורה. וכן אסור להסיר החשוקים מחבית של עץ העשויה מנסרים הרבה והם מחוברים ע"י החשוקים שעליהם וכשמסיר החשוקים הרי זו סתירה גמורה.

ומכל מקום ע"י נכרי יש להקל לפי שיש אומרים שאין בנין וסתירה בכלים אפילו בבנין גמור וסתירה גמורה, ויש לסמוך על דבריהם לענין אמירה לנכרי אם הוא לצורך השבת.

³² שו"ע ונו"כ שיד ז

³³ שאם יש בו הרי הוא כבנין.

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>